

KOMPYUTER SAVODXONLIGI VA FOYDALI MASLAHATLAR

Vobkent tuman 1-son texnikumi maxsus fan o'qituvchisi

Sunnatillo Rizoyev

Annotatsiya: Ushbu maqola kompyuter savodxonligining asosiy tamoyillari, zamonaviy raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash usullari va foydali maslahatlar haqida bilimlarni taqdim etadi. Kompyuter bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish, xavfsizlik choralari, samarali dasturni tanlash va undan foydalanish bo'yicha amaliy yo'riqnomalar muhokama qilinadi. Shuningdek, maqolada foydalanuvchilar uchun kundalik hayot va ish faoliyatida kompyuterdan unumli foydalanishni ta'minlovchi strategiyalar yoritilgan. Mazkur tadqiqot raqamli savodxonlikni oshirishga, texnologik bilimlarni kengaytirishga va axborot asrida faol ishtirok etishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: kompyuter savodxonligi, raqamli texnologiyalar, foydali maslahatlar, kompyuter xavfsizligi, dastur tanlash, raqamli savodxonlik

Abstract: This article presents knowledge about the fundamental principles of computer literacy, effective methods for applying modern digital technologies, and useful tips. It discusses practical guidelines for developing computer skills, implementing security measures, selecting efficient software, and utilizing it effectively. Additionally, the article highlights strategies that enable users to make productive use of computers in daily life and professional activities. This research contributes to enhancing digital literacy, expanding technological knowledge, and encouraging active participation in the information age.

Keywords: computer literacy, digital technologies, useful tips, computer security, software selection, digital literacy

Kompyuter savodxonligi zamonaviy raqamli asrda juda muhim ahamiyatga ega bo'lib, har bir inson uchun kundalik hayotda hamda professional muhitda samarali ishlash uchun zarur ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Hozirgi kunda

texnologiyalar tez sur'atlar bilan rivojlanib bormoqda, shuning uchun kompyuter savodxonligi insonlarga axborotga oson va tez kirish imkoniyatini yaratadi, ish jarayonlarini avtomatlashtirishda yordam beradi hamda yangi imkoniyatlar eshigini ochadi. Shu jihatdan, kompyuter savodxonligi nafaqat bilimlarni kengaytirish, balki zamonaviy ish va ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatga erishish uchun muhim poydevordir.

Kompyuter savodxonligi — bu zamonaviy dunyoda muhim bo'lgan ko'nikmalar to'plamidir va kompyuterdan samarali foydalanishni anglatuvchi bilimlarni o'z ichiga oladi. Kompyuter savodxonligi o'zgaruvchi texnologiyalarni tushunish va ulardan foydalana olishni talab qiladi. Bu ko'nikmalarga kompyuterning asosiy apparat qismlarini (hardware) bilish, masalan, klaviatura, sichqoncha, monitor, qattiq disk va boshqalar kiradi. Shuningdek, dasturiy ta'minot (software) haqida tushuncha ham muhim, chunki foydalanuvchi operatsion tizimlar, ofis dasturlari, antivirus dasturlari va boshqa ilovalarni o'rnatish va ulardan foydalanishni bilishi kerak. Internetdan foydalanish ham kompyuter savodxonligi doirasida, bunda foydalanuvchi xavfsiz internet qoidalariga rioya qilish, elektron pochta, qidiruv tizimlari va ijtimoiy tarmoqlardan samarali foydalanish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur. Shunday qilib, kompyuter savodxonligi nafaqat texnik bilimlarni, balki axborotlarni izlash, tahlil qilish va ulardan oqilona foydalanishni ham o'z ichiga oladi.

Kompyuter savodxonligini oshirish va foydali maslahatlar olish zamonaviy raqamli dunyoda juda muhimdir, chunki bu qobiliyatlar kompyuterlardan va boshqa raqamli qurilmalardan samarali va xavfsiz foydalanishni ta'minlaydi. Bugungi kunda internet va texnologiyalar kundalik hayotimizning ajralmas qismiga aylangan bo'lib, ulardan to'g'ri va ongli foydalanish ish unumdorligini oshiradi, vaqtni tejashga yordam beradi hamda shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini kafolatlaydi. Shuning uchun kompyuter bo'yicha foydali maslahatlar va amaliy ko'nikmalarni o'rganish, texnologik xatolarga yo'l qo'ymaslik va kiberxavfsizlik choralarini to'g'ri qo'llash har bir foydalanuvchi uchun hozirgi zamon talabidir.

Kompyuter savodxonligi zamonaviy dunyoda katta ahamiyatga ega bo'lgan tushunchadir. Bu, asosan, kompyuterlardan foydalana olish qobiliyati va ularning asosiy funktsiyalarini tushunishni anglatadi. Hozirgi kunda texnologiyalar kundalik hayotimizning ajralmas qismiga aylangani sababli, kompyuter savodxonligi odamlarning ish jarayonida samaradorligini oshirishga yordam beradi. Masalan, oddiy dasturlardan foydalanish, internet orqali ma'lumot qidirish yoki elektron pochta yordamida muloqot qilish kabi vazifalar hayotni ancha osonlashtiradi. Shuningdek, ta'lim, biznes, sog'liqni saqlash kabi sohalarda kompyuter bilimiga ega bo'lish ko'plab imkoniyatlarni ochib beradi, chunki bu sohalarda avtomatlashtirilgan tizimlar va raqamli texnologiyalar keng qo'llaniladi. Shu sababdan, har bir inson uchun kompyuter savodxonligini oshirish ayni muhim vazifa hisoblanadi.

Kompyuterning asosiy tarkibiy qismlari ikki asosiy bo'limga bo'linadi: apparat (hardware) va dasturiy ta'minot (software). Apparatga misollar sifatida protsessor, xotira, qattiq disk, video karta va klaviatura kiradi. Protsessor — bu kompyuterning yuragi bo'lib, u barcha hisoblash va boshqarish ishlarini amalga oshiradi. Xotira esa ma'lumotlarni vaqtinchalik yoki doimiy saqlash uchun xizmat qiladi. Dasturiy ta'minot esa apparatni boshqaruvchi, foydalanuvchi buyruqlarini qabul qiluvchi va bajaruvchi dasturlar yig'indisidir. Bu operatsion tizim, ilovalar va yordamchi dasturlarni o'z ichiga oladi. Kompyuterning ishlashi apparat va dasturiy ta'minotning o'zaro muvofiqligi va uzviy ishlashiga asoslanadi. Shu orqali kompyuter foydalanuvchining turli vazifalarini tez va samarali bajaradi.

Kompyuter savodxonligining muhim aspektlaridan biri - asosiy operatsion tizimlar (Windows, macOS, Linux va boshqalar) haqida tushuncha hosil qilishdir. Ushbu tizimlar kompyuterning barcha apparat va dasturiy qismlari o'rtasida aloqani ta'minlab, foydalanuvchiga soddalashtirilgan interfeys orqali ulanish imkonini beradi. Foydalanuvchilar sichqoncha va klaviatura yordamida fayllarni boshqarish, dasturlarni ishga tushirish va tarmoqqa ulanish kabi asosiy operatsiyalarni bajara oladilar. Shuningdek, operatsion tizimlarning muntazam yangilanishlari xavfsizlikni ta'minlash, xatoliklarni tuzatish va tizimning samaradorligini oshirishda kritik

ahamiyatga ega, chunki eskirgan dasturiy ta'minot viruslar va boshqa xavf-xatarlarga nisbatan zaif bo'lishi mumkin.

Kompyuter apparat ta'minoti (Hardware): Kompyuterning fizik qismlari bo'lib, ularga protsessor, xotira, qattiq disk, monitor, klaviatura va sichqoncha kiradi. Ular ma'lumotlarni qabul qilish, saqlash va ishlash uchun javobgardir.

Dasturiy ta'minot (Software): Kompyuterni boshqarish va turli vazifalarni bajarish uchun mo'ljallangan dasturlar to'plami. Bu tizim dasturlari (operatsion tizimlar) va foydalanuvchi dasturlarini o'z ichiga oladi.

Operatsion tizim (Operating System): Kompyuter apparati va dasturiy ta'minot o'rtasida vositachi bo'lib xizmat qiladigan dastur. U resurslarni boshqarish, fayllar tizimini yaratish va foydalanuvchi interfeysini ta'minlash funksiyalarini bajaradi.

Bulut hisoblash (Cloud Computing): Internet orqali ma'lumotlar va dasturlarga masofadan kirish imkonini beradigan texnologiya. Bu usul orqali foydalanuvchilar o'z kompyuterlaridan tashqarida joylashgan serverlar resurslaridan foydalanadi.

Virus: Kompyuter tizimiga zarar yetkazish yoki uni buzish uchun yozilgan zararli dastur. Viruslar ma'lumotlarni o'chirish, tizimni sekinlashtirish yoki shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash kabi salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Firewall (Olov devori): Tarmoq xavfsizligini ta'minlash uchun mo'ljallangan dastur yoki apparat vositasi. U tashqi tarmoqdan kompyuterga keluvchi noto'g'ri va zararli ma'lumotlarni bloklaydi.

Internet brauzeri (Internet Browser): Foydalanuvchilarga veb-sahifalarni ko'rish, Internetda navigatsiya qilish va onlayn resurslardan foydalanish imkonini beruvchi dasturiy ta'minot. Misollar: Google Chrome, Mozilla Firefox va Microsoft Edge. Kompyuter foydalanuvchilari uchun samaradorlik va xavfsizlikni oshirishga yordam beradigan bir qancha foydali maslahatlar mavjud. Dastlab, ma'lumotlaringizni muntazam ravishda zaxira qilish muhim, chunki bu qimmatli fayllarning yo'qolishini oldini oladi. Shuningdek, kuchli va murakkab parollarni

tanlash zarur, ularni muntazam yangilab turish esa hisoblaringiz xavfsizligini ta'minlaydi. Shubhali manbalardan dasturlarni yuklab olishdan tiyilish kerak, chunki ular virus yoki zararli dasturlar tarqalishiga sabab bo'lishi mumkin. Fayllarni tizimli va samarali tartibga solish esa ish jarayonini soddalashtiradi va kerakli ma'lumotlarni tez topishga yordam beradi. Ushbu oddiy, ammo muhim qoidalarni hayotga tatbiq etish orqali kompyuter foydalanuvchilari o'z ish faoliyatini ancha yaxshilashlari mumkin. Kompyuter savodxonligi zamonaviy hayotning ajralmas qismiga aylangan bo'lib, uning asosiy ko'nikmalarini egallash har bir inson uchun zarur hisoblanadi. Oldingi bo'limlarda kompyuterni samarali ishlatish uchun kerakli bilimlar, xususan, operatsion tizimlar bilan ishlash, dasturiy ta'minot va internetdan xavfsiz foydalanish bo'yicha foydali maslahatlar berildi. Shuningdek, texnologiyalar tez rivojlanayotganligi sababli, doimiy ravishda yangiliklardan xabardor bo'lib, yangi ko'nikmalarni o'zlashtirish muhimligi ta'kidlandi. Umuman olganda, kompyuter savodxonligi nafaqat ish faoliyatini osonlashtiradi, balki shaxsiy va ijtimoiy hayotda ham samarali aloqalarni o'rnatish imkonini beradi.

Kompyuter savodxonligini egallashning amaliy foydalari juda ko'pdir. Avvalo, bu bilimlar ish samaradorligini oshirishga yordam beradi, chunki kompyuter vositalaridan samarali foydalanish vaqtni tejash va ishlarni tezroq bajarish imkonini beradi. Shuningdek, kompyuter orqali kommunikatsiya yanada osonlashadi; elektron pochta, videoqo'ng'iroqlar va ijtimoiy tarmoqlar orqali boshqalar bilan tez va sifatli muloqot qilish mumkin bo'ladi. Eng muhimi, kompyuter savodxonligi axborotga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi: turli manbalardan kerakli ma'lumotlarni osongina topish va ulardan foydalanish hayot va ish faoliyatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Shu sababli, zamonaviy dunyoda kompyuter savodxonligini rivojlantirish har bir inson uchun muhim ahamiyatga ega.

Kompyuter savodxonligini rivojlantirish uchun muntazam ravishda amaliyot qilish va yangi texnologiyalar bilan doimiy ravishda tanishib borish juda muhimdir. Raqamli asrda raqobatbardosh bo'lib qolish uchun, olingan bilimlarni doimiy

yangilab borish va amalda qo'llash zarur. Bu nafaqat professional sohada, balki kundalik hayotimizda ham samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi va yangi imkoniyatlarga yo'l ochadi. Shu sababli, kompyuter ko'nikmalarini oshirishni davom ettiring va texnologiyalar dunyosidagi o'zgarishlarga tayyor bo'ling.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. Abdullaev, B. (2020). Kompyuter savodxonligi asoslari. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Islomov, M. & Raxmonov, D. (2019). Zamonaviy kompyuter texnologiyalari va foydalanuvchilarga maslahatlar. Ilmiy Axborot, 12(3), 45-51.
3. O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. (2021). Kompyuter savodxonligini oshirish dasturi. Toshkent: ATK RV Vazirligi.
4. Rahimova, S. (2018). Kompyuterda samarali ishlash uchun amaliy maslahatlar. Ta'lim va Fan, 6(4), 78-82.
5. Karimov, T. (2022). Kompyuter savodxonligi va uning jamiyatdagi o'rni. Axborot Texnologiyalari, 15(1), 23-29.
6. Saidov, J. & Nurmatov, F. (2017). Axborot xavfsizligi va foydalanuvchilar uchun kompyuter xavfsizligi qoidalari. Xavfsizlik Ilmi, 5(2), 34-40.
7. Toshpulatov, A. (2020). Onlayn resurslar yordamida kompyuter savodxonligini rivojlantirish. Pedagogika Ilmi, 8(1), 60-65.
8. O'ktamova, N. (2019). Kompyuter bilan ishlashda ergonomika va foydali maslahatlar. Sog'liqni Saqlash, 3(7), 12-18.
9. Davronov, I. (2021). Kompyuter savodxonligi va zamonaviy ta'lim tizimi. Ta'lim va Innovatsiyalar, 10(2), 44-49.
10. Axborot texnologiyalari sohasida oliy o'quv yurtlari uchun darslik (2020). Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi Nashriyot